

Криза знання і глобальний світ.

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Автор досліджує процеси зміни статусу наукового знання в контексті змін глобального світу. Відзначаючи симптоматику нехтування експертними знаннями і можливі зв'язки зміни ролі знань із принципами політичної організації демократичних спільнот. Паралельно простежується зміна статусу наукових знань в умовах методологічної кризи.

Ключові слова:

знання, наука, демократичні спільноти, світоглядна криза.

Abstract

The author explores the processes of changing the status of scientific knowledge in the context of changing global world. Noting the symptoms of neglect of expertise and links between the changing role of knowledge and the principles of political organization of democratic communities. Changes in the status of scientific knowledge in the context of the methodological crisis

Keywords:

knowledge, science, democratic communities, Crisis of worldview

Знання і першочергово, знання наукове є одним із наріжних каменів сучасної цивілізації. Поряд із цим знання є лише елементом масштабних світоглядних конструктів. Як наслідок криза знання - це радше результат кризи методології чи брак концептів засобами яких наукове знання легітимізується, розмежується знання наукове від ненаукового.

Відповідно криза знання обумовлена двома чинниками (є наслідком кризи культурного контексту)

- 1) Соціальна модель і практики міжособистісної взаємодії (проблема рівності і неможливість жорсткої ієрархії в межах відкритих демократичних спільнот)
- 2) Відсутність методологічної настанови в умовах глобального світу і глобальних викликів.

Демократичні спільноти із системою соціальних взаємин із визнанням рівності усіх учасників соціальної взаємодії поза сумнівом забезпечили умови для появи наукового знання, однак, обставини що вплинули на виникнення такого феномену як наукове знання сьогодні створили умови в яких це ж знання знецінюється. Річ в тім, що престижність, статусність, знань замінено її репрезентативним атрибутом – дипломом. Який в свою чергу, надає можливості залишатись невігласом.

Знання перетворюються в елемент індустрії суспільства споживання. Метою якої є виключно іміджевий аспект: статусність, самооцінка.

Успіхи і досягнення сучасного цивілізованого світу - це результат спеціалізації, виокремлення фахівця, експерта. Проблема ж полягає у тому, що незнання перетворюється у mainstream, істинний сенс якого полягає у можливості з неабиякою легкістю *обуритись* версією(думкою, заключенням)

експертів і проголосити хибність запропонованого висновку на тій лише підставі що він вам не подобається.

Самозакоханість і егоїзм довершують справу, оскільки, осуд експерта це звеличення себе у своїх очах. Ідеться про те, що жоден фахівець не має жодних підстав нав'язувати «мені» «своє», хоч і підкріплене фактами і здійснене у відповідності із усіма правилами висновувань, розуміння дійсності (котре не більше ніж суто *суб'єктивне* бачення).

Спротив фахівцям-експертам перетворюється у захист і ствердження своїх невідчужуваних прав.

Адже демократичні спільноти визнають за кожним громадянином право на свободу совісті, слова, віросповідання (хоч би вони і були інструментом реалізації бажання бути *ιδιώτης*).

Відтак проблема посилюється визнанням рівності усіх членів громадянської спільноти. Гасла під яким демократичні спільноти утворились.

Можливо, це наслідок відсутності визначеності, що в підсумку призводить до розмивання чіткого розуміння засад демократичної спільноти. Факт заперечення статусу експертних знань обумовлений небажанням визнавати саму можливість того що інший має рацію. Це вельми специфічне розуміння рівності, коли інший зберігає за собою визнане право на судження за єдиної умови – це судження не суперечить моїм власним. В іншому випадку вони просто хибні. Проблема «Іншого» перетворюється в проблему заперечення «Іншого». Втрачається розуміння відмінностей поміж свободою і рівністю.

Друга проблема обумовлена станом справ в царині власне науки, що опинилась в умовах методологічної кризи постмодерну. Гаслом якої є визнання людини носієм суджень. Судження в свою чергу позбавлені ознак вимірюваних шкалою істинне – хибне чи то краще – гірше. Вони рівні перед Всевишнім. Цілком справедливим є висновок Т. Ніколза: Все дається розумінню кожного, кожне ж судження не гірше за будь яке інше.

Вельми показовим є той факт що конфлікт громадянського суспільства із носіями наукових знань про який ідеться у праці Т. Ніколза *The Death of Expertise: The Campaign Against Established Knowledge and Why it Matters* цілком відповідає оцінці стану справ сучасного світу. Запропонований щорічний звіт Римського клубу: *Come On!: Capitalism, Short-termism, Population and the Destruction of the Planet*, демонструє загальні настрої часу. І криза наукового знання - це одна із ознак кризи глобального світу. Насамперед, ідеться про те, що зміни глобального світу потребують осмислення, для якого бракує засобів, (оскільки можливості доступного інструментарію вичерпано), а відтак порушено питання про необхідність напрацювання нової методологічної настанови. Оскільки «Старий світ» перебуває в умовах гострої світоглядної кризи. Новий світ про який ідеться в звіті потребує принципово нових вихідних позицій, нових світоглядних засад. Понад те ідеться навіть про «новий світогляд».

Звісно можливі питання щодо доречності штучних світоглядів, ба навіть їх життєздатності, однак окреслена проблема демонструє саме коло викликів перед якими постало сьогодні.

Серед вразливих місць сучасності визначено і експертний редукціонізм і фрагментацію знання які в підсумку конструюють картину дійсності позбавлену цілісності. Як результат знання за межами цілісної системи втрачає силу.

Не випадково згадано про принцип невизначеності В. Гейзенберга і концепцію комплементарності Н. Бора. На прикладі яких продемонстровано значущість взаємовиключних підходів і необхідність врахування різноаспектності явища під час опису дійсності.

Резюмуючи слід відзначити, що факт кризи експертних знань - це елемент кризи глобального світу, і, першочергово, однієї із його засад – наукових знань.

Відтак криза науки про яку ідеться, обумовлена невизначеністю критеріїв науковості(методології) і відсутністю моделі культурного контексту(світоглядних уявлень) в межах якого відбуватиметься застосування наукових знань.

Отож, цілком, можливо, що спроби визначити філософію як і гуманітаристику, в цілому, зайвими у ХХІ ст. дещо передчасні. Позаяк інструментарій порятунку наукового знання знаходиться за межами науки як такої. Ідеться насамперед про метарівень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ / REFERENCES

1. Nichols, T. (2017) *The Death of Expertise: The Campaign Against Established Knowledge and Why it Matters*. Oxford University Press
2. Weizsäcker, E. U., & Wijkman, A. (2017). *Come On!: Capitalism, Short-termism, Population and the Destruction of the Planet*

Скопов Євген Миколайович, викладач кафедри Філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету e-mail: scopoff@gmail.com

Skopov Evgen Mykolayovych, lecturer, Department of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: scopoff@gmail.com Скопов Є.М.